ឧបសម្ព័ន្ធទី ១៖ ការវិភាគផ្នែកច្បាប់លើសេចក្តីស្នើច្បាប់ស្តីពីវិសោធនកម្មច្បាប់ស្តីពីគណបក្សនយោបាយ ក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៧

ឧបសម្ព័ន្ធនេះវិភាគលើបទប្បញ្ញត្តិសំខាន់ៗមួយចំនួននៃសេចក្តីស្នើច្បាប់ស្តីពីវិសោធនកម្មច្បាប់ស្តីពីគណបក្សនយោបាយ ("ច្បាប់គណបក្សនយោបាយ") ដែលត្រូវបានរដ្ឋសភាអនុម័តនៅថ្ងៃទី១០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៧។ ការវិភាគនេះគឺផ្អែកទៅលើរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា និងសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិទាក់ទិននឹងសិទ្ធិមនុស្សដែលចងកាតព្វកិច្ចដល់កម្ពុជា។ បទប្បញ្ញត្តិច្បាប់ដែលពាក់ព័ន្ធមានលើកឡើងនៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធទី២។

មាត្រា ៦-ថ្មី (ពីរ)[1]៖

គ្រប់គណបក្សនយោបាយមិនត្រូវធ្វើសកម្មភាពណាមួយដូចខាងក្រោម៖

១- ធ្វើឲ្យមានអបគមន៍ ដែលនាំឲ្យអន្តរាយដល់ឯកភាពជាតិ និងបូរណភាពដែនដី។

២- ធ្វើវិទ្ធង្សនាប្រឆាំងនឹងរបបប្រជាធិបតេយ្យ សេរី ពហុបក្ស និងរបបរាជានិយម អាស្រ័យរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។

៣- ធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខនៃរដ្ឋ។

៤- បង្កើតកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ។

៥- ធ្វើការញុះញង់ដែលអាចនាំឲ្យមានការបែកបាក់ជាតិ។

៦- ប្រើប្រាស់សារជាសម្លេង រូបភាព ឯកសារជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ឬសកម្មភាពរបស់ទណ្ឌិតជាប់ទោសពីបទឧក្រិដ្ឋ ឬពីបទមជ្ឈិម ដើម្បីជាផលប្រយោជន៍នយោបាយសម្រាប់គណបក្សរបស់ខ្លួន។

៧- យល់ព្រមដោយចំហ ឬដោយតុណ្ហីភាព ឬឃុបឃិតជាមួយទណ្ឌិតជាប់ទោសពីបទឧក្រិដ្ឋ ឬពីបទមជ្ឈិម ឲ្យធ្វើសកម្មភាពណាមួយដើម្បីជាផលប្រយោជន៍នយោបាយសម្រាប់គណបក្សនយោបាយរបស់ខ្លួន។

៨- គាំទ្រ ឬរៀបចំផែនការ ឬឃុបឃិតជាមួយរាល់បុគ្គលដែលធ្វើសកម្មភាពក្នុងគោលបំណងប្រឆាំងនឹងផលប្រយោជន៍របស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដូចមានចែងពីចំណុចទី១ ដល់ចំណុចទី៥ ខាងលើ។

យោបល់លើមាត្រា ៦ នៃសេចក្តីស្នើច្បាប់វិសោធនកម្ម៖

ការធ្វើវិសោធនកម្មមាត្រា ៦ នៃច្បាប់ស្តីពីគណបក្សនយោបាយ កាលពីលើកទី១ (កថាខណ្ឌទី១ ដល់ទី៥) ដែលត្រូវបានអនុម័តក្នុងខែមីនា ឆ្នាំ២០១៧ បានទទួលការរិះគន់ជាច្រើនចំពោះខ្លឹមសារមិនច្បាស់លាស់ និងស្រពេចស្រពិលនៃមាត្រាទាំងនោះ។[2] កថាខណ្ឌទី១ ដល់ទី៥ ដែលហាមឃាត់សកម្មភាពមួយចំនួន ដែលអាចនាំឲ្យអន្តរាយដល់ "ឯកភាពជាតិ" និង "សន្តិសុខនៃរដ្ឋ" ហាក់ដូចជាបើកទូលាយ

[1] សេចក្តីស្នើច្បាប់វិសោធនកម្មគឺត្រូវបានសរសេរដោយមានបន្ថែមពណ៌ឲ្យខ្មៅ។

[2] សម្រាប់ការវិភាគទាំងមូលជុំវិញច្បាប់ស្តីពីវិសោធនកម្មច្បាប់ស្តីពីគណបក្សនយោបាយកាលពីខែមីនា ឆ្នាំ២០១៧ សូមចូលទៅ៖ ឧត្តមស្នងការសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា "ការវិភាគលើច្បាប់ស្តីពីវិសោធនកម្មច្បាប់ស្តីពីគណបក្សនយោបាយ" (ថ្ងៃទី២៨ ខែមីនា ឆ្នាំ ២០១៧ < http://bit.ly/2nxRx8M >

ឲ្យមានការបកស្រាយបែបអត្តនោម័តិ និងបែបនយោបាយ ដោយសារតែលក្ខណៈស្រពេចស្រពិលនៃពាក្យទាំងនេះ។

ជាជាងការយកឱកាសដើម្បីកែតម្រូវចន្លោះប្រហោងទាំងនេះ ការធ្វើវិសោធនកម្មថ្មីបន្ថែមលើមាត្រា ៦ (កថាខណ្ឌទី៦ ដល់ទី៨) ពង្រីកវិសាលភាពនៃបទប្បញ្ញត្តិទាំងនោះកាន់តែខ្លាំងឡើង និងធ្វើការរឹតត្បិតដោយពុំសមហេតុផលបន្ថែមទៅលើសេរីភាពខាងសមាគម និងការបញ្ចេញមតិ។ តាមមាត្រា ៦ នៃសេចក្តីស្នើច្បាប់វិសោធនកម្មនេះ ការបំពានចំណុចណាមួយនៃមាត្រានេះអាចឲ្យក្រសួងមហាផ្ទៃផ្អាកសកម្មភាព (ដោយពុំមានថិរវេលាកំណត់ជាក់លាក់) របស់គណបក្សនយោបាយណាមួយបានតាមមាត្រា ៣៨ ថ្មី និងអាចឈានដល់ការរំលាយគណបក្សនោះតាមមាត្រា ៤៤ ថ្មី (ពីរ)។

កថាខណ្ឌទី៦ ដល់ទី៨ នៃសេចក្តីស្នើច្បាប់វិសោធនកម្មថ្មីនេះត្រូវបានវិភាគដូចខាងក្រោម។

ការវិភាគមាត្រា ៦- ថ្មី (ពីរ) (កថាខណ្ឌទី៦) នៃសេចក្តីស្នើច្បាប់វិសោធនកម្មៈ

- បញ្ញត្តិនេះអាចហាមប្រាមគណបក្សនយោបាយក្នុងការប្រើប្រាស់ "សារជាសំឡេង រូបភាព ឯកសារជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ឬសកម្មភាព" របស់ទណ្ឌិតដើម្បីកេងចំណេញផ្នែកនយោបាយ ឬផលប្រយោជន៍នយោបាយរបស់គណបក្សខ្លួន។
- បញ្ញត្តិនេះមានខ្លឹមសារមិនច្បាស់លាស់ដែលពុំអាចទទួលយកបាន ដែលជាការរំលោភបំពានទៅលើគោលការណ៍នៃភាពច្បាស់លាស់ផ្នែកច្បាប់ ដែលតម្រូវថា ច្បាប់ត្រូវតែច្បាស់ និងអាចព្យាករណ៍បាន ដែលអាចឲ្យបុគ្គលទាំងឡាយយល់បានក្នុងករណីដែលពួកគេប្រឈមទៅនឹងការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ ឬផ្នែករដ្ឋបាល។ ឧទាហរណ៍ ដូចជាមិនច្បាស់ថាពាក្យ "ប្រើប្រាស់" ឬ "សកម្មភាព" ចង់សម្តៅយ៉ាងដូចម្តេចឲ្យប្រាកដ។
- ម្យ៉ាងទៀត បញ្ញត្តិនេះមានអត្ថន័យទូលំទូលាយពេក ដែលធ្វើការហាមប្រាមដោយពុំសមហេតុផលទៅលើសកម្មភាពនានា។ ការហាមប្រាមនេះបង្កឲ្យមានការរឹតត្បិតដោយពុំសមាមាត្រ ហើយហេតុដូច្នេះនឹង បង្កើតបានជាការរឹតត្បិតដោយពុំសមហេតុផលទៅលើសិទ្ធិសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិ និងសេរីភាពខាងសមាគមរបស់គណបក្សនយោបាយនានា និងសមាជិករបស់ពួកគេ។
- ខណៈសិទ្ធិមនុស្សខ្លះអាចត្រូវបានរឹតត្បិតដោយស្របច្បាប់បាន ការរឹតត្បិតណាមួយអាចធ្វើបានតែក្នុងកាលៈទេសៈដែលមានការកំណត់យ៉ាងចង្អៀត និងជាក់លាក់តែប៉ុណ្ណោះ ដូចដែលមានអធិប្បាយលម្អិតនៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធទី២។ លក្ខខណ្ឌទាំងនេះមិនត្រូវបានបង្ហាញនៅក្នុងករណីនេះនោះទេ។ ជាពិសេស ការហាមប្រាមទៅលើការប្រើប្រាស់ "សំឡេង រូបភាព និងឯកសារ ឬសកម្មភាព" របស់ទណ្ឌិត ពុំអាចចាត់ទុកថាជា "ការចាំបាច់" ក្នុងការសម្រេចគោលបំណងគ្រប់គ្រងគណបក្សនយោបាយដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីគណបក្សនយោបាយឡើយ។

- បញ្ញត្តិនេះក៏អាចបង្កើតបានជាបន្ទុកបន្ថែមទៀតដែលត្រូវចំណាយលើការរៀបចំ និងផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ ដែលពុំសមាមាត្រដល់គណបក្សនយោបាយ ដែលមិនបានអនុវត្តតាមបទប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់នេះ នៅពេលដែលច្បាប់នេះត្រូវបានអនុម័ត។ សូមពិនិត្យ '*យោបល់លើមាត្រា ៤៨ នៃសេចក្តីស្នើច្បាប់វិសោធនកម្ម*' ខាងក្រោមសម្រាប់ការវិភាគបន្ថែម។

ការវិភាគលើមាត្រា ៦- ថ្មី (ពីរ) (កថាខណ្ឌទី៧) នៃសេចក្តីស្នើច្បាប់វិសោធនកម្ម៖

- បញ្ញត្តិនេះអាចហាមប្រាមគណបក្សនយោបាយក្នុងការ "យល់ព្រមដោយចំហ ឬដោយតុណ្ហីភាព ឬក៏ឃុបឃិតជាមួយទណ្ឌិតជាប់ទោសពីបទឧក្រិដ្ឋ ឬពីបទមជ្ឈិម ក្នុងការធ្វើសកម្មភាពណាមួយដើម្បីកេងចំណេញ/ផលប្រយោជន៍នយោបាយសម្រាប់គណបក្សនយោបាយរបស់ខ្លួន"។
- បញ្ញត្តិនេះនឹងនាំឲ្យមានការរឹតត្បិតដោយពុំសមហេតុផលយ៉ាងទូលំទូលាយ និងជាអចិន្ត្រៃយ៍ទៅលើសិទ្ធិរបស់ទណ្ឌិតក្នុងការចូលរួមកិច្ចការសាធារណៈ (ដូចដែលមានធានាក្នុងមាត្រា ៣៥ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា និងមាត្រា ២៥ នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ)។ បញ្ញត្តិនេះក៏អាចរឹតត្បិតមិនត្រឹមត្រូវទៅលើសិទ្ធិសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិ និងសេរីភាពខាងសមាគមរបស់ទណ្ឌិតទាំងនោះផងដែរ (មាត្រា ១៩ និងមាត្រា ២២ នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ)។ ទោះបីជាបញ្ញត្តិនេះ និងទណ្ឌកម្មដែលពាក់ព័ន្ធនឹងមាត្រានេះ (ក្រោមមាត្រា ៣៨-ថ្មី និងមាត្រា ៤៤-ថ្មី) ផ្តោតលើគណបក្សនយោបាយ ជាជាងបុគ្គលក្តី តែផលប៉ះពាល់ជាក់ស្តែងនៃមាត្រានេះនឹងធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ធ្ងន់ធ្ងរដល់សិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយរបស់បុគ្គល តាមរយៈការដាក់ទណ្ឌកម្មទៅលើគណបក្សនយោបាយដែលបុគ្គលទាំងនោះមានការគាំទ្រ។
- យោងតាមសេចក្តីណែនាំរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ[3] សូម្បីតែទណ្ឌិតដែលកំពុងអនុវត្តទោសក៏ "ត្រូវទទួលបានសិទ្ធិមនុស្ស និងសេរីភាពមូលដ្ឋាន ដែលមានចែងនៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស" [...] "លើកលែងតែកម្រិតទាំងនោះត្រូវបានបង្ហាញពីភាពចាំបាច់ដោយហេតុថាត្រូវស្ថិតនៅក្នុងពន្ធនាគារ"។ ការបដិសេធទាំងស្រុងចំពោះសិទ្ធិរបស់ទណ្ឌិតក្នុងការបញ្ចេញមតិផ្នែកនយោបាយ និងការចូលរួមក្នុងវិស័យនយោបាយនឹងបង្កើតបានជាការរឹតត្បិតយ៉ាងខ្លាំងនូវសិទ្ធិមនុស្សរបស់ពួកគេ ហើយហេតុដូច្នេះ អាចនឹងត្រូវធ្វើឡើងដោយផ្អែកលើ "ភាពចាំបាច់" ក្នុងការសម្រេចគោលបំណងត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ និងត្រូវមានការអនុវត្តយ៉ាងសមាមាត្រដូចដែលមានអធិប្បាយលម្អិតនៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធទី២។ ការហាមឃាត់ចំពោះទណ្ឌិតបែបនេះចំពោះសកម្មភាពនយោបាយដូចជាមិនអាចចាត់ទុកបានថាជាវិធានការរឹតត្បិតតិចតួចក្នុងការ

[3] ឧត្តមស្នងការសិទ្ធិមនុស្ស, "គោលការណ៍មូលដ្ឋានសម្រាប់ការប្រព្រឹត្តចំពោះអ្នកទោស", សេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាត លេខ៤៥/១១ ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩០ < http://bit.ly/1bDgrVi >

សម្រេចគោលបំណងដើម្បីចង់គ្រប់គ្រងគណបក្សនយោបាយដូចដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីគណបក្សនយោបាយនោះទេ។

- ដូច្នេះ ច្បាប់ ឬលិខិតបទដ្ឋានទាំងឡាយណាដែលរារាំងទណ្ឌិតទាំងអស់ រួមទាំងអ្នកដែលបានអនុវត្តទោសរបស់ខ្លួនរួចហើយ មិនឲ្យបង្ហាញការគាំទ្រសម្រាប់គណបក្សនយោបាយណាមួយ ឬមិនឲ្យចូលរួមក្នុងជីវភាពសាធារណៈ បង្កឲ្យមានការរឹតត្បិតដែលមិនអាចអនុញ្ញាតទៅបានចំពោះសិទ្ធិរបស់បុគ្គល តាមមាត្រា ១៩ មាត្រា ២២ និងមាត្រា ២៥ នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ព្រមទាំងមាត្រា ៣១ មាត្រា ៤១ មាត្រា ៤២ និងមាត្រា ៥១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។
- លើសពីនេះទៀត ការហាមប្រាមលើការ "ព្រមព្រៀងដោយតុណ្ហីភាព" គឺពិតជាចំណុចដែលគួរឲ្យព្រួយបារម្ភខ្លាំង ដោយសារតែចំណុចនេះអាចឲ្យមានការបកស្រាយជាតុផ្សំចេតនាណាមួយតាមបែបអត្តនោម័តិចំពោះការមិនអើពើធ្វើសកម្មភាពរបស់គណបក្សនយោបាយ។ ការខកខានក្នុងការថ្កោលទោសចំពោះសកម្មភាពទាំងឡាយណារបស់ទណ្ឌិតអាចឲ្យគេយល់ថាជា "ការព្រមព្រៀងដោយតុណ្ហីភាព" និងប្រឈមនឹងការដាក់ទណ្ឌកម្មធ្ងន់ធ្ងរ។ ម្យ៉ាងទៀត ចំណុចនេះទំនងជាអាចបង្កើតហានិភ័យដែលថា គណបក្សនយោបាយមួយអាចប្រឈមនឹងទណ្ឌកម្មតាមរយៈការមិនអើពើធ្វើសកម្មភាព ដោយពុំចាំបាច់មានលក្ខខណ្ឌតម្រូវដែលថាថ្នាក់ដឹកនាំគណបក្សបានដឹងអំពីហេតុការណ៍នោះដែលបានបង្កើតឲ្យមានការទទួលខុសត្រូវ។
- ឧទាហរណ៍ គណបក្សនយោបាយអាចប្រឈមនឹងទណ្ឌកម្ម រួមទាំងការផ្អាកសកម្មភាព និងការរំលាយ ដោយសារខកខានក្នុងការបដិសេធនូវការគាំទ្រពីទណ្ឌិតណាម្នាក់ បើទោះជាថ្នាក់ដឹកនាំគណបក្សនោះពុំបានដឹងអំពីការគាំទ្រ និងពុំមានចេតនាយល់ស្របជាមួយនឹងសេចក្តីថ្លែងការណ៍ណាមួយនោះក្តី។ ក្នុងស្ថានភាពបែបនេះ កាលៈទេសៈដែលអាចឈានដល់ការដាក់ទណ្ឌកម្មលើគណបក្ស អាចស្ថិតនៅក្រៅវិសាលភាពនៃការគ្រប់គ្រងរបស់គណបក្សទាំងស្រុង។ ដោយហេតុថា មានទណ្ឌិតជាច្រើនពាន់នាក់នៅកម្ពុជា ហើយការបង្កើតកាតព្វកិច្ចបែបវិជ្ជមានឲ្យដល់គណបក្សនយោបាយក្នុងការថ្កោលទោសសេចក្តីថ្លែងការណ៍នានារបស់បុគ្គល ដែលទំនងជាមិនអាចតាមដានដឹងនៅក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង ការតម្រូវឲ្យអនុវត្តពេញលេញតាមមាត្រានេះពិតជាមិនអាចទៅរួចទេ និងអាចធ្វើឲ្យគណបក្សនយោបាយត្រូវប្រឈមនឹងហានិភ័យជាអចិន្ត្រៃយ៍។ ដោយសារតែមានផលលំបាកជាក់ស្តែងទាក់ទងនឹងការធានានូវការប្រតិបត្តិតាមការកំណត់បែបនេះ បញ្ញត្តិនេះពុំស៊ីសង្វាក់ជាមួយនឹងសិទ្ធិចូលរួមក្នុងកិច្ចការសាធារណៈតាមមាត្រា ៣៥ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា និងមាត្រា ២៥ នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។

ការវិភាគមាត្រា ៦- ថ្មី (ពីរ) (កថាខណ្ឌទី៨) នៃសេចក្តីស្នើច្បាប់វិសោធនកម្ម៖

- បញ្ញត្តិនេះនឹងហាមប្រាមលើគណបក្សនយោបាយពីការ "គាំទ្រ ឬរៀបចំផែនការ ឬឃុបឃិតជាមួយបុគ្គលណាដែលធ្វើសកម្មភាពក្នុងគោលបំណងប្រឆាំងនឹងផលប្រយោជន៍របស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដូចមានចែងពីចំណុចទី ១ ដល់ចំណុចទី ៥"។
- បញ្ញត្តិនេះនឹងពង្រីកវិសាលភាពយ៉ាងធំធេងនៃមាត្រា ៦ និងកាន់តែធ្វើឲ្យស្ថានភាពបែបទូលំទូលាយ និងមិនច្បាស់លាស់កាន់តែធ្ងន់ធ្ងរថែមទៀត។ ប្រការនេះក៏ទំនងដែលថាបញ្ញត្តិនេះអាចអនុវត្ត សូម្បីតែប្រសិនបើបុគ្គលនោះពុំមែនជាសមាជិករបស់គណបក្សនយោបាយណាមួយក៏ដោយ ហេតុដូច្នេះហើយ មិនស្ថិតនៅក្រោមវិសាលភាពនៃការហាមឃាត់នៅក្នុងចំណុចពីទី ១ ដល់ទី ៥ ឬប្រសិនបើ "ផែនការ" នោះមិនពាក់ព័ន្ធទាល់តែសោះទៅនឹងសកម្មភាពដែលបានហាមឃាត់នៅក្នុងចំណុចពីទី ១ ដល់ទី ៥។
- ដោយសារតែការកំណត់អំពី "ឯកភាពជាតិ" បែបស្រពេចស្រពិល និងមិនច្បាស់លាស់ដែលចែងនៅចំណុចទី ៥ ស្រាប់ទៅហើយនោះ ការពង្រីកការអនុវត្តមាត្រា ៦ គឺពិតជាគួរឲ្យព្រួយបារម្ភណាស់ ព្រោះចំណុចនេះនឹងពន្លាតវិសាលភាពសម្រាប់ការអនុវត្តតាមអំពើចិត្ត និង/ឬដែលផ្តោតលើគោលដៅណាមួយដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានបែបអត្តនោម័តិ ឬមានចរិតលក្ខណៈនយោបាយ។

មាត្រា ១១-ថ្មី៖

គ្រប់គណបក្សនយោបាយត្រូវមានឈ្មោះ និងសញ្ញាសម្គាល់តាមការកំណត់ដូចខាងក្រោម៖

១. ឈ្មោះជាអក្សរពេញ ជាអក្សរកាត់ និងសញ្ញាសម្គាល់របស់គណបក្សនយោបាយ ត្រូវតែខុសគ្នាពីឈ្មោះជាអក្សរពេញ ឬអក្សរកាត់ និងសញ្ញាសម្គាល់របស់គណបក្សនយោបាយនានា។

២. ឈ្មោះរបស់គណបក្សនយោបាយ មិនត្រូវធ្វើឡើងដោយគ្រាន់តែកែសម្រួលបន្តិចបន្តួចនៅលើឈ្មោះគណបក្សនយោបាយនានា ឬយកឈ្មោះរូបវន្តបុគ្គលមកដាក់ឡើយ។

៣. សញ្ញាសម្គាល់របស់គណបក្សនយោបាយមិនត្រូវចម្លង ឬយកតាមសញ្ញាជាតិ រូបភាព តំណាងឲ្យសាសនា ប្រាសាទអង្គរវត្ត ឬព្រះឆាយល័ក្ខណ៍ ឬរូបសំណាករបស់ព្រះមហាក្សត្រខ្មែរគ្រប់អង្គ ឬរូបភាពរបស់រូបវន្តបុគ្គលឡើយ។

យោបល់លើមាត្រា ១១ នៃសេចក្តីស្នើច្បាប់វិសោធនកម្ម៖

- មាត្រា ១១ កំណត់អំពីការជ្រើសរើសឈ្មោះ និងសញ្ញាសម្គាល់ ដែលគណបក្សនយោបាយអាចយកមកប្រើប្រាស់។ ចំណុចមួយចំនួននៃបទប្បញ្ញត្តិនេះបង្ហាញពីការរឹតត្បិតដែលអាចអនុញ្ញាតទៅបានលើសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិ ខណៈដែលបទប្បញ្ញត្តិមួយចំនួនទៀតបង្កើតបានជាការជ្រៀតជ្រែកហួសហេតុទៅលើសកម្មភាពនានារបស់គណបក្សនយោបាយ ហេតុដូច្នេះហើយ មិនស្របតាមបទដ្ឋានសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិឡើយ ដូចបានរៀបរាប់ក្នុងឧបសម្ព័ន្ធទី២។

- ខណៈដែលជារឿងធម្មតា ឬមានហេតុផលសម្រាប់រដ្ឋក្នុងការគ្រប់គ្រងឈ្មោះ និងសញ្ញាសម្គាល់ដែលសម្រេចជ្រើសរើសដោយគណបក្សនយោបាយ ក្របខ័ណ្ឌនៃការគ្រប់គ្រងត្រូវតែគោរពសិទ្ធិសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិ និងសេរីភាពខាងសមាគម។

ការវិភាគលើមាត្រា ១១ (កថាខណ្ឌទី១) នៃសេចក្តីស្នើច្បាប់វិសោធនកម្ម៖

- បញ្ញត្តិនេះចែងថា "ឈ្មោះជាអក្សរពេញ ជាអក្សរកាត់ និងសញ្ញាសម្គាល់របស់គណបក្សនយោបាយ ត្រូវតែខុសគ្នាពីឈ្មោះជាអក្សរពេញ ឬអក្សរកាត់ និងសញ្ញាសម្គាល់របស់គណបក្សនយោបាយនានា"។
- បញ្ញត្តិនេះផ្តល់ជាការរឹតត្បិតមួយដែលសមហេតុផល និងមានសម្អាងហេតុត្រឹមត្រូវទៅលើសិទ្ធិសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិ និងសេរីភាពខាងសមាគមដោយពិចារណាលើមាត្រា ១៩(៣) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ដោយសារតែមានផលប្រយោជន៍សាធារណៈពិតប្រាកដក្នុងការរក្សាភាពច្បាស់លាស់ជុំវិញអត្តសញ្ញាណរបស់គណបក្សនយោបាយ ហើយការរឹតត្បិតនេះសមាមាត្រទៅនឹងគោលបំណងនោះ។

ការវិភាគលើមាត្រា ១១ (កថាខណ្ឌទី២) នៃសេចក្តីស្នើច្បាប់វិសោធនកម្ម៖

- បញ្ញត្តិនេះចែងថា "ឈ្មោះរបស់គណបក្សនយោបាយ មិនត្រូវធ្វើឡើងដោយគ្រាន់តែកែសម្រួលបន្តិចបន្តួចនៅលើឈ្មោះគណបក្សនយោបាយនានា ឬយកឈ្មោះរូបវន្តបុគ្គលមកដាក់ឡើយ"។
- ជាថ្មីម្តងទៀត ការហាមឃាត់លើ "ការសម្រួលបន្តិចបន្តួច" ផ្តល់នូវការរឹតត្បិតដែលសមហេតុផល និងមានសម្អាងហេតុត្រឹមត្រូវលើសិទ្ធិសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិ និងសេរីភាពខាងសមាគម ដោយសារតែមានផលប្រយោជន៍សាធារណៈពិតប្រាកដក្នុងការរក្សាភាពច្បាស់លាស់ជុំវិញអត្តសញ្ញាណរបស់គណបក្សនយោបាយ ហើយការរឹតត្បិតនេះសមាមាត្រទៅនឹងគោលបំណងនោះ។ តែទោះជាយ៉ាងនេះក្តី ការរឹតត្បិតលើការប្រើប្រាស់ឈ្មោះរបស់រូបវន្តបុគ្គលគឺមានបញ្ហាដូចដែលបានពិភាក្សានៅក្នុងបរិបទនៃមាត្រា ១១ (កថាខណ្ឌទី៣) ខាងក្រោម។

ការវិភាគលើមាត្រា ១១ (កថាខណ្ឌទី៣) នៃសេចក្តីស្នើច្បាប់វិសោធនកម្ម៖

- បញ្ញត្តិនេះចែងថា "សញ្ញាសម្គាល់របស់គណបក្សនយោបាយមិនត្រូវចម្លង ឬយកតាមសញ្ញាជាតិ រូបភាពតំណាងឲ្យសាសនា ប្រាសាទអង្គរវត្ត ឬព្រះឆាយល័ក្ខណ៍ ឬរូបសំណាករបស់ព្រះមហាក្សត្រខ្មែរគ្រប់អង្គ ឬរូបភាពរបស់រូបវន្តបុគ្គលឡើយ"។
- ការហាមឃាត់ការប្រើប្រាស់សញ្ញា និងរូបភាពជាតិបង្កើតបានជាការរឹតត្បិតតិចតួចទៅលើសិទ្ធិសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិ។ គោលបំណងនៃការរឹតត្បិតនេះគឺមិនច្បាស់លាស់ ហេតុដូច្នេះហើយ មិនអាចត្រូវបានចាត់ទុកថាបំពេញតាមលក្ខណវិនិច្ឆ័យដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ១៩ (៣) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។

- ទោះជាយ៉ាងណាក្តី ការហាមឃាត់លើការប្រើប្រាស់ "រូបភាពរបស់រូបវន្តបុគ្គល" បង្កើតបានជាការហាមឃាត់ហួសហេតុ និងមិនសមហេតុផលទៅលើសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិ។ ការហាមឃាត់រូបភាពទាំងអស់របស់គ្រប់បុគ្គលសម្រាប់ធ្វើជាសញ្ញាសម្គាល់គណបក្សនយោបាយមិនបម្រើឲ្យគោលបំណងត្រឹមត្រូវ ដូចជាសុខភាពសាធារណៈ ឬសន្តិសុខជាតិ ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ១៩(៣) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយនោះទេ។ ហេតុដូច្នេះហើយ បញ្ញត្តិនេះអាចនឹងបង្កើតបានជាការរឹតត្បិតមិនស្របតាមច្បាប់ទៅលើសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិ។

មាត្រា ៤៥ ថ្មី (ស្ទួន)៖

គណបក្សនយោបាយដែលបានសម្រេចផ្អាកសកម្មភាព មិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យចូលរួមប្រកួតប្រជែងក្នុងការបោះឆ្នោតឡើយ។

ត្រូវលុបឈ្មោះចេញពីបញ្ជីគណបក្សនយោបាយឈរឈ្មោះបោះឆ្នោត ក្នុងករណីដែលគណបក្សនយោបាយនោះត្រូវបានសម្រេចផ្អាកសកម្មភាព ឬត្រូវបានសម្រេចរំលាយ ស្របតាមច្បាប់នេះ។

យោបល់លើមាត្រា ៤៥ ថ្មី នៃសេចក្តីស្នើច្បាប់វិសោធនកម្ម៖

- បញ្ញត្តិនេះអាចនឹងធ្វើឲ្យពុំមានលក្ខណៈសមាមាត្រ និងភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃទណ្ឌកម្មដែលបានចែងនៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីវិសោធនកម្មច្បាប់ស្តីពីគណបក្សនយោបាយ ដែលបានអនុម័តពីមុនកាន់តែមានសភាពធ្ងន់ធ្ងរថែមទៀត ដោយចែងថា គណបក្សនយោបាយដែលត្រូវបានផ្អាកសកម្មភាពអាចនឹងត្រូវហាមឃាត់ពីការចូលរួមប្រកួតប្រជែងការបោះឆ្នោត ដោយសារតែការបំពានច្បាប់ដែលមានលក្ខណៈមិនច្បាស់លាស់ និងដែលមិនអនុញ្ញាតឲ្យមានការហាមឃាត់បែបនេះបាន។ ការផ្អាកសកម្មភាពអាចធ្វើទៅបានក្នុងរយៈពេលមិនកំណត់ជាក់លាក់ ដោយតាមមាត្រា ៣៨ ថ្មី ដោយពុំចាំបាច់មានការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ។ ការធ្វើឲ្យករណីនេះកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរទៀតនោះគឺថា ច្បាប់ស្តីពីគណបក្សនយោបាយហាក់ដូចជាពុំមានចែងពីយន្តការសម្រាប់ឲ្យគណបក្សនយោបាយអាចប្តឹងជំទាស់នឹងការសម្រេចផ្អាកសកម្មភាព និងការហាមឃាត់ក្នុងការចូលរួមប្រកួតប្រជែងបោះឆ្នោត។
- ការហាមឃាត់គណបក្សនយោបាយពីការឈរឈ្មោះឲ្យគេបោះឆ្នោតរារាំងចំពោះការអនុវត្តគោលបំណងចម្បងរបស់គណបក្ស ព្រមទាំងជាការរារាំងសិទ្ធិក្នុងការចូលរួមតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យរបស់សមាជិក បេក្ខជន និងអ្នកគាំទ្រ។ ចំណុចនេះបង្កើតបានជាការរឹតត្បិតយ៉ាងខ្លាំងលើសេរីភាពខាងសមាគម និងសិទ្ធិក្នុងការចូលរួមក្នុងកិច្ចការសាធារណៈ ដែលអាចមានការរឹតត្បិតទៅបានតែក្នុងកាលៈទេសៈពិសេសជាក់លាក់តែប៉ុណ្ណោះ ហើយកាលៈទេសៈទាំងនោះមិនត្រូវបានបង្ហាញនៅក្នុងករណីនេះទេ។ ទណ្ឌកម្មដែលមានលក្ខណៈមិនសមាមាត្របែបនេះគឺមិនស្របតាមគោលការណ៍ប្រជាធិបតេយ្យ និងសេរីពហុបក្ស ដែលប្រទេសកម្ពុជាត្រូវគោរព ដូច្នេះហើយ

ចំណុចនេះមិនស្របនឹងមាត្រា ១(១) និងមាត្រា ៥១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ក៏ដូចជាមាត្រា ២៥ នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។

- បញ្ញត្តិនេះក៏មិនស្របនឹងបទប្បញ្ញត្តិសំខាន់ៗនៃកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីសន្តិភាពទីក្រុងប៉ារីសផងដែរ។ នៅក្នុងមាត្រា ៤ នៃឧបសម្ព័ន្ធទី៥ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីដំណោះស្រាយនយោបាយរួមមួយនៃជម្លោះកម្ពុជា មានលក្ខខណ្ឌមួយដែលចែងយ៉ាងច្បាស់ថា "ទម្រង់បែបបទនៃការបោះឆ្នោត ត្រូវផ្តល់ឱកាសគ្រប់គ្រាន់ និងសមរម្យ ដើម្បីរៀបចំ និងចូលរួមក្នុងដំណើរការបោះឆ្នោត"។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី បញ្ញត្តិនេះអាចដកហូតនូវ "ឱកាសគ្រប់គ្រាន់ និងសមរម្យ" របស់គណបក្សនយោបាយក្នុងការចូលរួមប្រកួតប្រជែងការបោះឆ្នោតនាពេលអនាគត ដោយឈរលើបទប្បញ្ញត្តិដែលមិនស្របនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិពាក់ព័ន្ធនឹងសិទ្ធិមនុស្ស។

មាត្រា ៤៨ ថ្មី (ស្ទួន)៖

ចំពោះគណបក្សនយោបាយណាដែលមានឈ្មោះ ឬសញ្ញាសម្គាល់របស់គណបក្សជាឈ្មោះ ឬរូបភាពរបស់រូបវន្តបុគ្គល ត្រូវធ្វើការផ្លាស់ប្តូរឈ្មោះ ឬសញ្ញាសម្គាល់ឲ្យស្របតាមបទប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់នេះ ក្នុងរយៈពេល៩០ (កៅសិប) ថ្ងៃយ៉ាងយូរ គិតចាប់ពីថ្ងៃដែលច្បាប់នេះចូលជាធរមាន។

យោបល់លើមាត្រា ៤៨ នៃសេចក្តីស្នើច្បាប់វិសោធនកម្ម៖

- បញ្ញត្តិនេះអាចបង្កើតបានជាបន្ទុកបន្ថែមទៀតដែលត្រូវចំណាយលើការរៀបចំ និងផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុដែលពុំសមាមាត្រដល់គណបក្សនយោបាយណា ដែលមិនស្របតាមបទប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់នេះនៅពេលដែលច្បាប់នេះត្រូវអនុម័ត។ មិនច្បាស់ថាតើបញ្ញត្តិនេះចាំបាច់ត្រូវឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរ ឬដកចេញនូវការដាក់បង្ហាញសញ្ញាសម្គាល់/ស្លាកសញ្ញាផ្សេងៗដែលអាចបង្កជាបញ្ហា (ឧទាហរណ៍ សម្ភារៈ និងសញ្ញាដែលត្រូវបោះពុម្ពដាក់តាំងជាសាធារណៈ) ឬប្រសិនបើបញ្ញត្តិនេះគ្រាន់តែតម្រូវឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរលើសញ្ញាសម្គាល់/ស្លាកសញ្ញា 'ផ្លូវការ' តែប៉ុណ្ណោះ។
- កង្វះភាពច្បាស់លាស់នៅក្នុងច្បាប់គឺបង្កជាបញ្ហាច្រើន និងរំលោភបំពានដល់គោលការណ៍នៃភាពច្បាស់លាស់ផ្នែកច្បាប់។ លើសពីនេះទៀត ប្រសិនបើមានការបកស្រាយបញ្ញត្តិនេះដោយតម្រូវឲ្យធ្វើការផ្លាស់ប្តូរសញ្ញាសម្គាល់ដែលដាក់តាំងសាធារណៈទាំងអស់ជាដើម ប្រការនេះនឹងបង្កើតបានបន្ទុកផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុមិនសមហេតុផលទៅលើគណបក្សនយោបាយ ហេតុដូច្នេះ ជាការរឹតត្បិតសិទ្ធិសេរីភាពខាងសមាគម។

ឧបសម្ព័ន្ធទី២ ៖ ភាតព្វកិច្ចសិទ្ធិមនុស្សដែលពាក់ព័ន្ធ

ឧបសម្ព័ន្ធនេះគូសបញ្ជាក់ពីបទប្បញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធនឹងសិទ្ធិមនុស្ស ដែលមានចែងក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សទាំងឡាយដែលអាចអនុវត្តទៅបាននៅកម្ពុជា សម្រាប់ការពិចារណាទៅលើសេចក្តីស្នើច្បាប់ស្តីពីវិសោធនកម្មច្បាប់ស្តីពីគណបក្សនយោបាយ ("ច្បាប់គណបក្សនយោបាយ") ដែលត្រូវបានរដ្ឋសភាអនុម័តនៅថ្ងៃទី១០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៧។

រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

មាត្រា១ កថាខណ្ឌទី ១៖

ប្រទេសកម្ពុជា ជាព្រះរាជាណាចក្រ ដែលព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ប្រតិបត្តិតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងតាមលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ សេរីពហុបក្ស។

មាត្រា ៣១[1]៖

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាទទួលស្គាល់ និងគោរពសិទ្ធិមនុស្សដូចមានចែងក្នុងធម្មនុញ្ញនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងកតិកាសញ្ញា ព្រមទាំងអនុសញ្ញាទាំងឡាយទាក់ទងទៅនឹងសិទ្ធិមនុស្ស សិទ្ធិនារី និងសិទ្ធិកុមារ។

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរមានភាពស្មើគ្នាចំពោះមុខច្បាប់ មានសិទ្ធិ សេរីភាព និងករណីកិច្ចដូចគ្នាទាំងអស់ ដោយឥតប្រកាន់ពូជសាសន៍ ពណ៌សម្បុរ ភេទ ភាសា ជំនឿ សាសនា និន្នាការនយោបាយ ដើមកំណើតជាតិ ឋានៈសង្គម ធនធាន ឬស្ថានភាពឯទៀតឡើយ។ ការប្រើសិទ្ធិសេរីភាពផ្ទាល់ខ្លួនរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ មិនត្រូវឲ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិសេរីភាពអ្នកដទៃឡើយ។ ការប្រើសិទ្ធិសេរីភាពនេះ ត្រូវប្រព្រឹត្តតាមលក្ខខណ្ឌកំណត់ក្នុងច្បាប់។

មាត្រា ៣៥៖

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងពីរភេទ មានសិទ្ធិចូលរួមយ៉ាងសកម្មក្នុងជីវភាពនយោបាយ សេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច និងវប្បធម៌របស់ប្រទេសជាតិ។

សេចក្តីស្នើទាំងឡាយរបស់ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវបានទទួលការពិនិត្យ និងដោះស្រាយយ៉ាងហ្មត់ចត់ពីអង្គការរដ្ឋ។

មាត្រា ៤១៖

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរមានសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិរបស់ខ្លួន សេរីភាពខាងសារព័ត៌មាន សេរីភាពខាងការបោះពុម្ពផ្សាយ សេរីភាពខាងការប្រជុំ។ ជនណាក៏ដោយមិនអាចឆ្លៀតប្រើសិទ្ធិនេះដោយរំលោភ

---

[1] សេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញឆ្នាំ២០០៧ ដោយផ្អែកតាមការបកស្រាយរបស់ក្រុមប្រឹក្សាត្រង់មាត្រា៣១ បានបញ្ជាក់ពីការអនុវត្តដោយផ្ទាល់នៃច្បាប់អន្តរជាតិដែលកម្ពុជាបានទទួលស្គាល់ រួមមាន សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ នៅក្រោមច្បាប់ជាតិ។ សេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា លេខ ០៩២/០០៣/២០០៧ (ថ្ងៃទី១០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៧)។

នាំឲ្យប៉ះពាល់ដល់កិត្តិយសរបស់អ្នកដទៃ ដល់ទំនៀមទម្លាប់ល្អរបស់សង្គម ដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងដល់សន្តិសុខជាតិឡើយ។

របបសារព័ត៌មានត្រូវរៀបចំឡើងដោយច្បាប់។

មាត្រា ៤២៖

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរមានសិទ្ធិបង្កើតសមាគម និងគណបក្សនយោបាយ។ សិទ្ធិនេះត្រូវកំណត់ក្នុងច្បាប់។

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងឡាយ អាចចូលរួមក្នុងអង្គការមហាជន ជួយគ្នាទៅវិញទៅមក ការពារសមិទ្ធផលជាតិ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម។

មាត្រា ៥១ - ថ្មី (វិសោធនកម្មនៅខែមីនា ឆ្នាំ១៩៩៩)[2]៖

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាអនុវត្តនយោបាយប្រជាធិបតេយ្យ សេរីពហុបក្ស។

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរជាម្ចាស់វាសនានៃប្រទេសជាតិរបស់ខ្លួន។

អំណាចទាំងអស់ជារបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។ ប្រជាពលរដ្ឋប្រើអំណាចរបស់ខ្លួន តាមរយៈរដ្ឋសភា ព្រឹទ្ធសភា រាជរដ្ឋាភិបាល និងសាលាជម្រះក្តី។

អំណាចបែងចែកដាច់ពីគ្នា រវាងអំណាចនីតិប្បញ្ញត្តិ អំណាចនីតិប្រតិបត្តិ និងអំណាចតុលាការ។

<u>កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ (ក.អ.ស.ព.ន)</u>[3]

មាត្រា ២(១)៖

១. រដ្ឋភាគីនៃកតិកាសញ្ញានេះ សន្យាគោរព និងធានាជូនបុគ្គលគ្រប់រូបដែលរស់នៅលើទឹកដី និងស្ថិតក្រោមដែនសមត្ថកិច្ចរបស់ខ្លួន នូវសិទ្ធិដែលទទួលស្គាល់ដោយកតិកាសញ្ញានេះ ដោយគ្មានការបែងចែកណាមួយ មានជាអាទិ៍ ពូជសាសន៍ ពណ៌សម្បុរ ភេទ ភាសា សាសនា មតិនយោបាយ ឬមតិផ្សេងៗទៀត ដើមកំណើតជាតិ ឬសង្គម ទ្រព្យសម្បត្តិ កំណើត ឬស្ថានភាពដទៃៗទៀតឡើយ។

---

[2] ក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីសន្តិភាពក្រុងប៉ារីស ប្រទេសកម្ពុជាបានប្តេជ្ញាអនុវត្តប្រព័ន្ធនយោបាយជាក់លាក់មួយ គឺប្រព័ន្ធនយោបាយតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ សេរីពហុបក្ស។ ក្នុងឧបសម្ព័ន្ធទី ៥ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីដំណោះស្រាយនយោបាយរួមមួយនៃជម្លោះកម្ពុជា "បណ្តាគោលការណ៍សម្រាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញថ្មីមួយរបស់កម្ពុជា" មាត្រា៤ ចែងនូវគោលការណ៍មួយចំនួនដូចតទៅ៖ "រដ្ឋធម្មនុញ្ញត្រូវប្រកាសថា កម្ពុជានឹងអនុវត្តប្រព័ន្ធប្រជាធិបតេយ្យ សេរី ដោយឈរលើមូលដ្ឋានពហុបក្ស។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញត្រូវកំណត់ឲ្យមានការបោះឆ្នោតដ៏ត្រឹមត្រូវ និងតាមកាលវេលា។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញត្រូវអនុញ្ញាតសិទ្ធិសម្រាប់បោះឆ្នោត និងឈរឈ្មោះឲ្យគេបោះឆ្នោត តាមរបៀបបោះឆ្នោតដោយសកល និងស្មើភាព។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញត្រូវអនុញ្ញាតឲ្យមានការបោះឆ្នោតដោយសម្ងាត់ ដោយតម្រូវឲ្យទម្រង់បែបបទនៃការបោះឆ្នោត ត្រូវផ្តល់ឱកាសគ្រប់គ្រាន់ និងសមរម្យ ដើម្បីរៀបចំ និងចូលរួមក្នុងដំណើរការបោះឆ្នោត"។

[3] ប្រទេសកម្ពុជា គឺជារដ្ឋភាគីនៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ដែលកម្ពុជាបានផ្តល់សច្ចាប័នកតិកាសញ្ញានេះក្នុងឆ្នាំ១៩៩២។

មាត្រា ១៩៖

១. ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិប្រកាន់យមមតិយោបល់ដោយគ្មានការជ្រៀតជ្រែក។

២. ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិ សេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ។ សិទ្ធិនេះ ត្រូវរាប់បញ្ចូលទាំងសេរីភាពស្រាវជ្រាវព័ត៌មាន ទទួល និងផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន និងគំនិតសព្វបែបយ៉ាង ដោយមិនគិតពីព្រំដែន ដោយផ្ទាល់មាត់ សរសេរ ឬបោះពុម្ព តាមទម្រង់សិល្បៈក្តី ឬក៏ដោយមធ្យោបាយផ្សព្វផ្សាយដទៃទៀតក្តី តាមការជ្រើសរើសរបស់ខ្លួន។

៣. ការប្រើប្រាស់ដែលចែងក្នុងកថាខណ្ឌនៃមាត្រានេះ តម្រូវឲ្យមានករណីកិច្ច និងការទទួលខុសត្រូវពិសេស។ ដូច្នេះ ការប្រើប្រាស់សិទ្ធិនេះ អាចមានការរឹតត្បិតមួយចំនួន ដែលត្រូវកំណត់ជាច់ខាតដោយច្បាប់ និងដែលចាំបាច់ដើម្បី៖

(ក) គោរពសិទ្ធិ និងកិត្តិសព្ទរបស់អ្នកដទៃ។

(ខ) ការពារសន្តិសុខជាតិ សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ សុខភាព ឬ សីលធម៌សាធារណៈ។

មាត្រា ២២៖

១. ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិចូលរួមជាសមាគមដោយសេរីជាមួយអ្នកដទៃ រាប់បញ្ចូលទាំងសិទ្ធិបង្កើតសហជីព និងសិទ្ធិចូលជាសមាជិកសហជីព ដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួន។

២. ការប្រើប្រាស់សិទ្ធិនេះ អាចមានការរឹតត្បិតដែលកំណត់ដោយច្បាប់តែប៉ុណ្ណោះ និងដែលចាំបាច់ក្នុងសង្គមប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុងផលប្រយោជន៍នៃសន្តិសុខជាតិ ឬសុវត្ថិភាពសាធារណៈ សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ការការពារសុខភាពសាធារណៈ ឬសីលធម៌ ឬការការពារសិទ្ធិ និងសេរីភាពរបស់អ្នកដទៃ។

មាត្រា ២៥៖

ដោយគ្មានការបែងចែក ដូចដែលបានចែងក្នុងមាត្រា ២ និងដោយគ្មានការរឹតត្បិត ដែលមិនសមហេតុផល ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូបមានសិទ្ធិ និងមានឱកាស៖

(ក) រួមចំណែកក្នុងការដឹកនាំកិច្ចការសាធារណៈដោយផ្ទាល់ ឬតាមរយៈតំណាង ដែលខ្លួនជ្រើសរើសដោយសេរី។

(ខ) បោះឆ្នោត និងឈរឈ្មោះបោះឆ្នោត នៅក្នុងការបោះឆ្នោតពិតប្រាកដ តាមកាលកំណត់ទៀងទាត់ ជាសកល ស្មើភាព និងដោយសម្ងាត់ ដែលធានាការបញ្ចេញមតិដោយសេរីពីឆន្ទៈអ្នកបោះឆ្នោត។

(គ) ចូលបម្រើមុខងារសាធារណៈក្នុងប្រទេសរបស់ខ្លួន ក្នុងលក្ខខណ្ឌទូទៅដោយសមភាព។

ការរឹតត្បិតដែលអាចអនុញ្ញាតបានចំពោះសិទ្ធិមនុស្ស

តាមកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ការរឹតត្បិតជាក់លាក់លើសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិ និងសេរីភាពខាងសមាគមអាចអនុញ្ញាតទៅបានតែក្នុងកាលៈទេសៈជាក់លាក់ប៉ុណ្ណោះ។

ទាក់ទិននឹងសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិ ការរឹតត្បិតណាមួយត្រូវតែៈ

១. កំណត់នៅក្នុងច្បាប់ និង

២. មានភាពចាំបាច់ៈ

ក. ដើម្បីគោរពសិទ្ធិ ឬកិត្តិសព្ទរបស់អ្នកដទៃ ឬ

ខ. សម្រាប់ការពារសន្តិសុខជាតិ ឬ

គ. សម្រាប់ការពារសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ឬ

ឃ. សម្រាប់ការពារសុខភាពសាធារណៈ ឬ

ង. សម្រាប់ការពារសីលធម៌សាធារណៈ។

៣. មានភាពសមាមាត្រទៅនឹងគោលបំណងដែលចង់សម្រេច និង

៤. អនុវត្តសម្រាប់តែគោលបំណងទាំងឡាយដែលត្រូវបានរៀបរាប់ និង

ង. ទាក់ទងដោយផ្ទាល់ទៅនឹងតម្រូវការជាក់លាក់ដែលការរឹតត្បិតទាំងនោះត្រូវបានផ្អែកលើសម្អាងច្បាស់លាស់។[4]

ច្បាប់ដែលត្រូវចែងអំពីការរឹតត្បិតនានាលើសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិត្រូវតែបង្កើតឡើងដោយមានភាពជាក់លាក់គ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីឲ្យបុគ្គលគ្រប់រូបអាចគ្រប់គ្រងសកម្មភាពភាពរបស់ខ្លួនបាន។[5] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិបានសម្រេចថា នៅក្នុងបរិបទនៃការពិភាក្សាផ្នែកនយោបាយ គុណតម្លៃដែលស្ថិតនៅលើសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិដែលមិនអាចគ្រប់គ្រងបានគឺមានកម្រិត "ខ្ពស់ខ្លាំងណាស់"។[6]

ស្រដៀងគ្នានេះដែរ ការរឹតត្បិតណាមួយលើសេរីភាពខាងសមាគមត្រូវតែៈ

១. កំណត់នៅក្នុងច្បាប់ និង

---

[4] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ, ការអត្ថាធិប្បាយទូទៅលេខ ៣៤ (មាត្រា ១៩), ឯកសាររបស់ អ.ស.ប CCPR/C/GC/34 ថ្ងៃទី១២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១១ កថាខណ្ឌទី២២។ អាចស្វែងរកបាននៅទីនេះៈ <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/gc34.pdf>

[5] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ, ការអត្ថាធិប្បាយទូទៅលេខ ៣៤ (មាត្រា ១៩), ឯកសាររបស់ អ.ស.ប CCPR/C/GC/34 ថ្ងៃទី១២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១១ កថាខណ្ឌទី២៥។ អាចស្វែងរកបាននៅទីនេះៈ <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/gc34.pdf>

[6] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ, ការអត្ថាធិប្បាយទូទៅលេខ ៣៤ (មាត្រា ១៩), ឯកសាររបស់ អ.ស.ប CCPR/C/GC/34 ថ្ងៃទី១២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១១ កថាខណ្ឌទី៣៨។ អាចស្វែងរកបាននៅទីនេះៈ <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/gc34.pdf>

២. មានភាពចាំបាច់នៅក្នុងសង្គមប្រជាធិបតេយ្យ ដូចជា៖

ក. ដើម្បីផលប្រយោជន៍នៃសន្តិសុខជាតិ ឬ

ខ. ដើម្បីផលប្រយោជន៍នៃសុវត្ថិភាពសាធារណៈ ឬ

គ. ដើម្បីផលប្រយោជន៍នៃសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ឬ

ឃ. សម្រាប់ការពារសុខភាពសាធារណៈ ឬ

ង. សម្រាប់ការពារសីលធម៌សាធារណៈ ឬ

ច. សម្រាប់ការពារសិទ្ធិ និងសេរីភាពរបស់អ្នកដទៃ។

៣. មានភាពសមាមាត្រទៅនឹងគោលបំណងដែលចង់សម្រេច និង

៤. អនុវត្តសម្រាប់តែគោលបំណងទាំងឡាយដែលត្រូវបានរៀបរាប់ និង

ង. ទាក់ទងដោយផ្ទាល់ទៅនឹងតម្រូវការជាក់លាក់ដែលការរឹតត្បិតទាំងនោះត្រូវបានផ្អែកលើសម្អាងច្បាស់លាស់។

មាត្រា ១ នៃច្បាប់ស្តីពីគណបក្សនយោបាយចែងថា ច្បាប់នេះមានគោលបំណង "កំណត់បែបបទ និងលក្ខខណ្ឌនៃការបង្កើត ការចុះបញ្ជី និងការធ្វើសកម្មភាពរបស់គណបក្សនយោបាយក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា"។ ជាគោលការណ៍ ការកំណត់តាមបែបសត្យានុម័តិបែបនេះបង្កើតបានជាធាតុផ្សំមួយនៃគោលបំណងស្របច្បាប់ក្នុងការការពារសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ។ ហេតុដូច្នេះ ការវាយតម្លៃទៅលើភាពសមាមាត្រនៃការរឹតត្បិតលើសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិ និងសេរីភាពខាងសមាគម ដូចមានរៀបរាប់នៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធទី១ ត្រូវបានរកឃើញថាមិនស្របនឹងគោលបំណងនេះទេ។